[2019] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 513

ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, CBI /ACB/ਬੰਗਲੌਰ

ਬਨਾਮ

ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1837)

ਦਸੰਬਰ 05, 2019

[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947: ਧਾਰਾ 19 - ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ - ਕਿਹਾ : ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973: ਧਾਰਾ 197 - ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ 'ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ' ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਲਈ ਦਫਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ - ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗਾ ਕਿ 'ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ', ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਲੋਕ ਸੇਵਕ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ :ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ PC ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਸ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ 'ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ' ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਲੁਕਾਉਣ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੁਲਝ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰੇ 9-12) [523-C, F-G; 524-A; 525-E-F]

XXXXXX

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਲਾਭ ਸਿੰਘ **(2014) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 807: [2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 312**; ਐਸ.ਏ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ **[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1037**; ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਟੇਨਾਪਟਲਾ ਵੈਂਕਟ ਰਤਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2015)13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87: [2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609**; ਪੀ.ਕੇ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਨਾਮ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ **(2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 704: [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1119 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**

ਰਿਸ਼ੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) **7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215: [2014] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1012**; ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਬੋਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **(1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 616: [1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 902 - ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ।**

ਐਨਕੇ ਗਾਂਗੁਲੀ ਬਨਾਮ CBI , ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ **(2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 143: [2015] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 192**; ਕਾਲੀਚਰਨ ਮਹਾਪਾਤਰਾ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ **ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1998 ਐਸ.ਸੀ. 2595: [1998] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 961**; ਆਰ. ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਿਲਾਈ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ **(1996) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 478: [1995] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 236 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਕਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[1998] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 961	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 6**
[1995] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 236	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 6**
[2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 312	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 6**

[2015] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 192	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 6**
[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1037	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 9**
[2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 11**
[2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1119	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 12**
[2014] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1012	**ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
[1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 902	**ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
[1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 902	**ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**

XXXXXX

ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, CBI/ACB/ਬੰਗਲੌਰ 515

ਬਨਾਮ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1837.

2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 834 ਵਿੱਚ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਖੇ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 08.08.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ, ਵਿਵੇਕ ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਚਿਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੂਬੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਿਆ ਨਾਇਰ, ਅਨੁਜ ਅਗਰਵਾਲ, ਪੁਨੀਤ ਪਾਠਕ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਜਨੀ ਕੇ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਨ. ਅੰਨਾਪੂਰਨੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.

1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ [Leave granted].

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 08.08.2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 834 ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'IPC') ਦੀ ਧਾਰਾ 120 B ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 13(1)(d) ਅਤੇ 13(2) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

3. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 31.10.2012 ਨੂੰ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਇਆ। 28.10.2013 ਨੂੰ, RC 12(A)/2013 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ, ਬੰਗਲੌਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ FIR ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 31.10.2014 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ:-

"3. ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ 11.01.2010 ਤੋਂ 20.10.2012 ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮੇਯੋ ਹਾਲ ਬ੍ਰਾਂਚ, ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ (AGM) ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਹੈੱਡ, ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮੇਯੋ ਹਾਲ ਬ੍ਰਾਂਚ, ਬੰਗਲੌਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਲਕਸ਼ਮਣ (A-3), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਗੌੜਾ (A-4) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਇਸਲੂਰ ਅਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2) ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਵਿੱਤੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ.ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A.-1) ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 200 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ 100 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਹਾਈਪੋਥੀਕੇਸ਼ਨ (ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ) ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਅਧਿਨਿਯਮ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, A-3 ਅਤੇ A-4 ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਨ-ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਾਭ ਹੋਇਆ।

... ...

---

[1] ਬੰਗਲੌਰ ਵਿਖੇ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

8. 8. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਲਕਸ਼ਨੀਅਨ (A-3) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਗੌੜਾ (A-4) ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ 10.06.2011 ਨੂੰ ਈ-ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰੈਂਕ ਨੰਬਰ 57724 ਮਿਤੀ 08.06.2011 ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ

ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਭੱਟ (A-6) ਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ 1.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੇਈਮਾਨ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ 08.06.2011 ਨੂੰ 57724 ਰਾਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਈ-ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ 'ਤੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮਲਕੀਅਤ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ A-6 ਤੋਂ A-3 ਅਤੇ A-4 ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

... ...

XXXXXX

16. ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮਯੋਹਲ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ AGM ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਹੈੱਡ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ

ਪੱਖ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ A-3 ਅਤੇ A-4 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਧੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2) ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵਿੱਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਤਨਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦੇ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰੀ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤਸਦੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਆਦਿ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋਨ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਦੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2) ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ A-3 ਅਤੇ A-4 ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ 10.06.2011 ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

17. ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਨੋਟ ਖੁਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ੈੱਟੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨਰੀ ਮੈਨੇਜਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਬੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ A-1 ਨੇ 350 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (200 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ਾ; 130 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ) ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁੱਲ 300 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (200 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ਾ; 130 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ) ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।

18. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ. ਲਕਸ਼ਮਣ (A-3) ਨੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਪੱਤਰ ਨੰ. ਰੈਫ: SP: QT: 155: 2011 ਮਿਤੀ 10.08.2011 ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ JAK, ਪਾਰਟਨਰਜ਼, ਮੈਸਰਜ਼ V-TECH ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 2,69,60,496/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੋਟੇਸ਼ਨ/ਪ੍ਰੋਫਾਰਮਾ ਚਲਾਨ ਜੋ ਮੈਸਰਜ਼ V-TECH ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

... ...

XXXXXX

33. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ (ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ) ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, A-1 ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਫੀਲਡ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਆਡੀਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਬੈਂਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾਉਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਗੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਗੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣੱਪਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਨੀਲਕਾਂਤ ਸਾਨੀਕੋਪ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ A-3 ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। A-1 ਨੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਭਵਿੱਖ

ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ।

34. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 19.04.2012 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

35. ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1), ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ AGM, ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮੇਓ ਹਾਲ ਸ਼ਾਖਾ, ਬੰਗਲੌਰ; ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2); ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ ਲਕਸ਼ਮਣ @ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰੈਡੀ (A-3); ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਗੌੜਾ (A-4); ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ.ਇਸਲੂਰ (A-5) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਭੱਟ (A-6) ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਟੇਸ਼ਨ, ਨਕਦ/ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਬਿੱਲ, ਵਾਊਚਰ ਆਦਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) ਨੇ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ, ਮੇਯੋ ਹਾਲ ਬ੍ਰਾਂਚ, ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ AGM ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਘੋਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 ਦੀਆਂ ਦੰਡਾਤਮਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1), ਮੈਸਰਜ਼ ਨਿਖਾਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਐਂਡ ਅਲਾਈਡ ਟੈਕਨਿਕਸ (A-2), ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.

ਲਕਸ਼ਮਣ (A-3), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਗੌੜਾ (A-4), ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੀਪਦ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਇਸਲੂਰ (A-5) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਭੱਟ (A-6) ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਨਾਲ ਹੀ 420, 419, 468 ਅਤੇ 13(2) ਨਿਯਮ/2 13(1)(d) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਹਨ।

XXXXXX

ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, CBI/ACB/ਬੰਗਲੌਰ 519
ਬਨਾਮ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.]

36. ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ (A-1) 31.10.2012 ਨੂੰ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ; ਇਸ ਲਈ PC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4. ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਕੋਡ') ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਅਤੇ 239 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸਿਟੀ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ CBI ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਬੰਗਲੌਰ ਨੇ 13.04.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"... ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਫਰਮ ਦੀ ਲੋਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 6 ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4

ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਜਾਅਲੀ ਵਾਊਚਰ ਅਤੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਕਦ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਕਦ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 6 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਅਲੀ, ਮਨਘੜਤ ਚਲਾਨ ਅਤੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਅਲੀ ਸਨ। ...

... ...

ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਪਰ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 31.10.2013 ਨੂੰ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ PC ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਰੁੱਧ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120B, 420, 471 ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (2) ਨਾਲ ਹੀ 13 (1) (d) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ।“

5. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 834 ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 13.04.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

6. ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"10... ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਰਾਏ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"11. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖੋਜ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿਸੇ ਬੇਤੁਕੇ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਜਾਂ ਭੜਕਾਊ ਜਾਂ ਬੇਲੋੜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਸਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ..."

(ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

XXXXXX

ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, CBI/ACB/ਬੰਗਲੌਰ 521
ਬਨਾਮ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.]

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਲੀਚਰਨ ਮਹਾਪਾਤਰਾ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ[2], ਆਰ. ਬਾਲਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਿਲਾਈ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ[3], ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਲਾਭ ਸਿੰਘ[4] ਅਤੇ ਐਨ.

ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ ਬਨਾਮ CBI , ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ[5] **ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ**, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ CBI ਦੇ ਸਥਾਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੂਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗਾਂਗੁਲੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।“

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਲਾਭ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

---

[2] ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1998 ਐਸ.ਸੀ. 2595

[3] (1996) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 478

[4] (2014) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 807

[5] (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 143

XXXXXX

8. ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਮਾਥੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਕਤ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ **ਐਨ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ**[6] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਣ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 136(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

9. **ਐਸ.ਏ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ**[6] ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

"... ... ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬੇਲੋੜੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (1) ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 (1) ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ... ..."

---

[6] [1958] SCR 1037

XXXXXX

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, **ਲਾਭ ਸਿੰਘ**[4] ਵਿਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"9. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 13-12-1999 ਅਤੇ 30-4-2000 ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ 13-9-2000 ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 24-9-2003 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ PC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ PC ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਐਸ.ਏ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ[6] ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 6(1) ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ PC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1) ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਮਾਮਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ.ਏ. ਵੈਂਕਟਰਮਨ[6] ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ. ਬੰਸੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[7] ਅਤੇ ਕਾਲੀਚਰਨ ਮਹਾਪਾਤਰਾ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ[2] ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੇ. ਵੀਰਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ[8] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ PC ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

10. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਸ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

11. ਦੁਬਾਰਾ, ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ 'ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ' ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਲੁਕਾਉਣ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਟੇਨਾਪਟਲਾ ਵੈਂਕਟ ਰਤਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ**[9] ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:

---

[7] (1970) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 537

[8] (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 655

XXXXXX

"7. ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਉਹ ਲੋਕ ਸੇਵਕਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ ਜਾਂ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ" ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੁਣ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[10], ਪੈਰਾ 5 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 328)

“5. ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਫੰਡ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਆਦਿ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਫੰਡਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਫੰਡ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

8. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ[11] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 22-23)

“20. ਇਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਹ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੰਮ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

---

[9] (2015)13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87

[10] (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 326

[11] (2007) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

XXXXXX

ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, CBI /ACB/ਬੰਗਲੌਰ 525
ਬਨਾਮ ਬੀ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.]

ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾ 38 'ਤੇ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੇਸ[11], ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 32)

"38. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪੜਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।“

9. ਪੈਰਾ 18 'ਤੇ ਰਾਜੀਬ ਰੰਜਨ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਵਿਜੇਕੁਮਾਰ[12] ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 521)

“18. ... ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

(ਜ਼ੋਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ)

12. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਪੀ.ਕੇ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਨਾਮ ਸਿੱਕਮ ਰਾਜ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਵੱਲੋਂ**[13] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"15. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਜਬ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਰਜਾ

ਸਿਰਫ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਸ਼ਾਇਦ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ। ਪਰ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਵਾਜਬ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਲਪਨਾਤਮਕ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

---

[12] (2015) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 513

[13] (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 704

(ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

XXXXXX

13. **ਐਨ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ**[5] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(1)(d) ਅਤੇ 13(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਨ ਭਾਵ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਦੂਜਾ, ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: -

"35. ਸੁਪਰਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਇਹ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ CRPC ਦੀ ਧਾਰਾ 197 ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਈ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

(ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

XXXXXX

14. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। **ਰਿਸ਼ੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ**[14] **ਕੇਸ** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"13. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਦੋਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ CrPC ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਚ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। **ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਬੋਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**[15] ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਠਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 420/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ

ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ "ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ" ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ / ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਖਾਮੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

---

[14] (2014) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215

[15] (1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 616

XXXXXX

15. ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

16. ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ

ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ 11.12.2019 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਉਸ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

17. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi